

Організаційно-методичне забезпечення функціонування спортивно-технічних видів спорту в Україні

Ірина Когут, Вікторія Маринич, Єлизавета Шитікова

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ, Україна

Анотація. У статті визначено організаційну структуру управління спортивно-технічними видами спорту в Україні. Проаналізовано методичне забезпечення діяльності гуртків спортивно-технічного профілю. *Мета.* Обґрунтування організаційно-методичних засад функціонування спортивно-технічних видів спорту у вітчизняних закладах позашкільної освіти. *Методи.* Аналіз науково-методичної літератури; синтез та узагальнення; порівняння та зіставлення. *Результати.* Спортивно-технічні види є складовою неолімпійських видів спорту. У сфері фізичної культури та спорту вони представлені національними федераціями, що координуються Міністерством молоді та спорту України. Зазначені види спорту представлені гуртками, що функціонують у закладах позашкільної освіти, та на державному рівні підпорядковуються Міністерству освіти і науки України. У результаті аналізу методичного забезпечення діяльності гуртків спортивно-технічного профілю встановлено необхідність його вдосконалення з урахуванням основних засад реформування системи позашкільної освіти. Визначено структуру управління спортивно-технічними видами спорту в Україні та координацію їх діяльності між державним та громадським сектором, обґрунтовано шляхи удосконалення їх методичного забезпечення.

Ключові слова: організаційно-методичне забезпечення, спортивно-технічні види спорту.

Iryna Kohut, Viktoriya Marynych, Yelyzaveta Shytikova

ORGANIZATIONAL AND METHODOLOGICAL SUPPORT OF SPORTS AND TECHNICAL SPORTS EVENT FUNCTIONING IN UKRAINE

Abstract. The article defines the organizational structure of sports and technical sports event management in Ukraine. The methodical support of activity of sports and technical profile clubs is analyzed. *Objective.* Substantiation of organizational and methodical bases of functioning of sports and technical sports events in domestic establishments of out-of-school education. *Methods.* Analysis of scientific and methodological literature; synthesis and generalization; comparison and juxtaposition. *Results.* Sports and technical events are a component of non-Olympic sports events. In the field of physical culture and sport, they are represented by national federations coordinated by the Ministry of Youth and Sports of Ukraine. These sports events are represented by clubs that operate in out-of-school education institutions and are subordinated to the Ministry of Education and Science of Ukraine at the state level. As a result of the analysis of methodical support of activity of sports and technical profile clubs the necessity of its improvement with account for the basic principles of reforming of system of out-of-school education is established. The structure of managing sports and technical sports events in Ukraine and coordinating their activities between the state and public sectors is determined, the ways of improving their methodological support are substantiated.

Keywords: organizational and methodological support, sports and technical sports events.

Вступ. Структурною ланкою системи освіти України є позашкільна освіта [7]. У закладах позашкільної освіти реалізуються актуальні напрями роботи з дітьми та молоддю, що відповідають сучасним соціально-освітнім тенденціям та спрямовані на виховання всебічно розвинутої особистості. Дослідження деяких учених вказують на те, що позашкільна освіта є значним соціально-педагогічним ресурсом для соціальної інтеграції дітей та молоді і має значний потенціал для творчості, розвитку навичок, необхідних для повноцінного життя, формування комунікативних умінь та самореалізації за рахунок різноманіття напрямів та профілів навчання. Так, у закладах позашкільної освіти, будинках та палацах дитячої творчості організовано роботу гуртків і секцій спортивно-технічних видів спорту, які є складовою неолімпійського спорту, що пов'язані з моделюванням та мають свої особливості організаційного та методичного забезпечення і характерний вплив на розвиток дітей [9].

На основі аналізу наукової літератури, де досліджено організаційно-управлінське забезпечення розвитку спорту в Україні, виявлено, що в цілому фахівцями вивчалось нормативно-правове забезпечення фізичної культури і спорту (С. В. Нікітенко, 2016; А. Т. Ціпов'яз, В. В. Бондаренко, 2019; Л. В. Романенко, 2019); організаційно-управлінські засади функціонування неолімпійського спорту (Н. Г. Долбишева, 2012; Є. В. Імас, О. В. Борисова, І. О. Когут, 2016; Р. Х. Байрамов, 2019). У своїх дослідженнях Н. Г. Долбишева висвітлює спортивно-технічні види як складову частину неолімпійських видів спорту в Україні [4]. Попередні дослідження вказують, що для підвищення доступності, ефективності та якості фізкультурно-оздоровчої роботи існує необхідність впровадження інноваційних підходів у навчально-виховний процес закладів освіти [6]. О. В. Биковською досліджувались

Kohut I, Marynych V, Shytikova Ye. Organizational and methodical support of sports and technical sports event functioning in Ukraine. *Theory and Methods of Physical education and sports.* 2020; 3: 70–73
DOI: 10.32652/tmfvs.2020.3.70–73
Когут І, Маринич В, Шитікова Є.

Організаційно-методичне забезпечення функціонування спортивно-технічних видів спорту в Україні. *Теорія і методика фізичного виховання і спорту.* 2020; 3: 70–73
DOI: 10.32652/tmfvs.2020.3. 70–73

теоретико-методичні основи позашкільної освіти [1]. В наукових працях А. Д. Середницької, Г. А. Шукири визначено проблеми розвитку гуртків спортивно-технічного профілю та певні аспекти методичного забезпечення судномодельних гуртків. Питання покращення навчально-методичного забезпечення позашкільної освіти, зокрема гуртків спортивно-технічного профілю, розглянуто в стратегії розвитку позашкільної освіти [10].

На сьогодні невирішеними залишаються завдання, що пов'язані з удосконаленням науково-методичного забезпечення спортивно-технічних видів спорту та гуртків спортивно-технічного профілю закладів позашкільної освіти. Серед сучасних розробок бракує ґрунтовних наукових праць з проблем організації навчально-тренувальної та змагальної діяльності в гуртках спортивно-технічного профілю закладів позашкільної освіти, науково обґрунтованих технологій в освітньому процесі, що можуть бути пов'язані із широким використанням наочних і технічних засобів навчання та відходом від жорсткої регламентації занять [6].

Оскільки спортивно-технічні види спорту мають значний потенціал для формування техніко-технологічних умінь та навичок, розвитку комунікативних здібностей, то вивчення особливостей організаційно-методичних засад є вкрай необхідним.

Мета дослідження – обґрунтування організаційно-методичних засад функціонування спортивно-технічних видів спорту у вітчизняних закладах позашкільної освіти.

Методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури; синтез та узагальнення; порівняння та зіставлення.

Результати дослідження та їх обговорення. Фізичне виховання дітей та учнівської молоді за межами школи здійснюється закладами позашкільної освіти спортивного профілю: дитячо-юнацькими спортивними школами (ДЮСШ), спеціалізованими дитячо-юнацькими школами олімпійського резерву (СДЮШОР), спеціалізованими дитячо-юнацькими школами паралімпійського резерву

Рисунок 1 – Місце спортивно-технічних видів спорту у структурі науково-технічного напрямку позашкільної освіти за профілями навчання [1]

(СДЮШПР). У будинках дитячої творчості, туристично-краєзнавчих станціях, центрах туризму тощо функціонують секції та гуртки з різних видів спорту.

Одним з напрямів діяльності закладів позашкільної освіти є науково-технічний. У його структурі виділяють спортивно-технічний профіль навчання, що представлений гуртками з неолімпійських видів спорту (рис. 1). Основним завданням навчально-тренувального процесу в таких гуртках є формування прикладних навичок, пов'язаних з управлінням технічно-спортивними транспортними засобами, конструюванням спортивних моделей (авіа-, авто-, ракето-, судномодельний спорт) та проведенням змагань різного рівня.

Управління та організація тренувальної та змагальної діяльності спортивно-технічних видів спорту в Україні здійснюється на районному, міському, обласному, регіональному та національному рівнях у взаємодії державного і громадського секторів, що в загальному плані проявляється в підготовці спортсменів та організації змагань [3, 4].

Розвиток спортивно-технічних видів спорту здійснюється у гуртках і секціях закладів позашкільної освіти, які підпорядковуються Міністерству освіти і науки України (далі –

МОН). Проте важливим елементом навчально-тренувального процесу є участь гуртківців у змаганнях різного рівня. Організаторами змагань виступають національні федерації, Міністерство молоді та спорту України, МОН України (Комітет з фізичного виховання і спорту МОН), національні федерації, які співпрацюють з головним виконавчим органом у сфері фізичної культури і спорту на підставі «Договору про співпрацю», проте не є членами Спортивного комітету України (СКУ).

Координатором діяльності в науково-технічному напрямі роботи закладів позашкільної освіти є Український державний центр позашкільної освіти (УДЦПО), який щорічно проводить всеукраїнські відкриті заходи серед дітей та учнівської молоді зі спортивно-технічних видів спорту з метою розвитку останніх як засобу підвищення ролі науково-технічної творчості для гармонійного розвитку особистості.

Федерації зі спортивно-технічних видів спорту здійснюють свою діяльність у тісній взаємодії з Міністерством молоді та спорту України, МОН України, УДЦПО, Товариством сприяння обороні України (ТСОУ) та з іншими громадськими осередками на регіональному, обласному та місцевому рівнях.

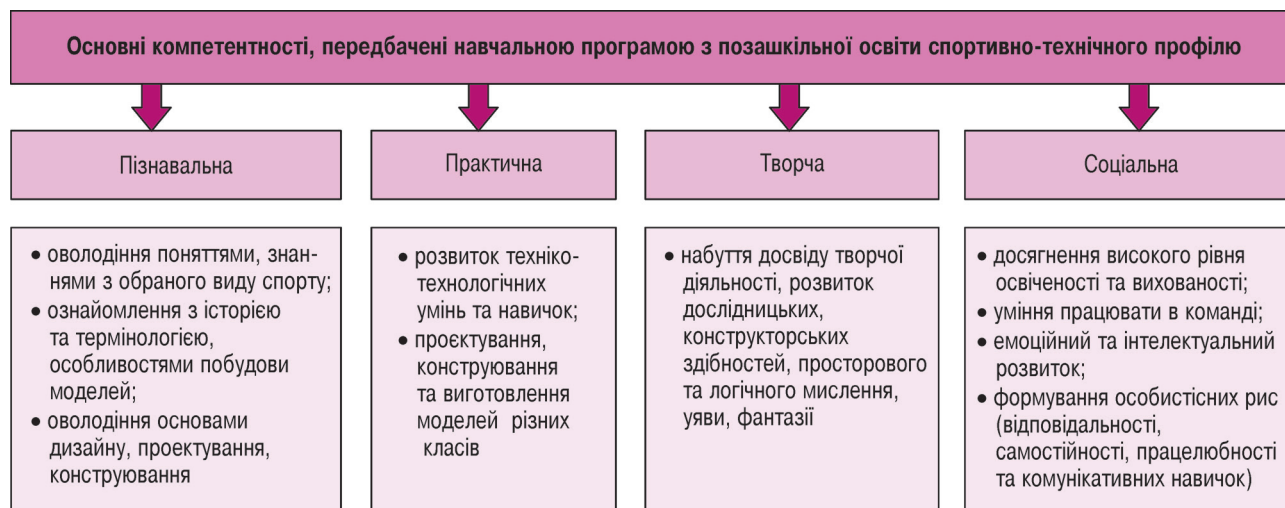

Рисунок 2 – Основні компетентності спортивно-технічного профілю навчання (за: О. В. Биковська, 2018)

Організація та проведення змагальної діяльності та освітнього процесу в гуртках регламентується навчально-методичною документацією. Аналіз методичного забезпечення гуртків спортивно-технічних видів спорту, а саме навчальних програм з позашкільної освіти, що мають гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» [1, 3, 11], методичних посібників та рекомендацій дозволив виявити, що заняття орієнтовані на отримання учнями певного циклу інженерних знань та набуття технічних навичок моделювання та конструювання. Зміст навчально-пізнавальної діяльності в гуртках спортивно-технічного профілю передбачає формування чотирьох компетентностей (рис. 2) та спрямований на ознайомлення вихованців з історією відповідної галузі техніки, досягненнями і перспективами подальшого її розвитку, основними фізичними законами та принципами побудови моделей [8]. Водночас науковці стверджують, що однією з головних компетентностей науково-технічного напрямку позашкільної освіти є проектно-технологічна, що полягає у застосуванні знань, умінь та особистого досвіду у предметно-перетворювальній діяльності [5]. Навчальною програмою гуртків спортивно-технічного профілю передбачена участь у спортивних змаганнях. Це дає можливість продемонструвати результати виконаної роботи, спри-

яти обміну досвідом, заробити більше очок для командного заліку. Участь у змаганнях різного рівня дає поштовх до виготовлення більш складних моделей, застосування додаткових засобів управління та удосконалення моделей для покращення результатів в умовах конкуренції. Значущість змагального процесу для дітей молодшого та середнього шкільного віку полягає у подальшій мотивації до занять спортом, можливості комунікації з однокласниками, прагнення до перемоги та завоювання медалей.

Варто зауважити, що, зважаючи на тенденції модернізації освіти шляхом інформатизації та удосконалення умов для навчання дітей та молоді, оновлення методичного забезпечення освітнього процесу передбачає ефективне використання сучасних інформаційних технологій та комп'ютерної техніки, що зумовлює перспективи розвитку спортивно-технічних видів спорту в інформаційно-технологічному напрямі.

Вивчення програмування та комп'ютерного моделювання – одні з кращих способів для розвитку алгоритмічного стилю мислення вихованців та удосконалення процесу підготовки спортсменів у спортивно-технічних видах спорту. Впровадження інновацій у засоби та методи навчання і виховання підвищують якість, ефективність та результативність навчально-виховного процесу [6].

Визначальним чинником спортивно-технічних видів спорту є спрямова-

ність на системне навчання, пов'язане з можливістю отримати технічну професію за рахунок набуття технічних навичок (конструювання, моделювання тощо) та досвіду роботи в колективі шляхом тренувальної та змагальної діяльності (соціальна інтеграція).

На сьогодні має місце велика прогалина у навчально-методичному забезпеченні тренувальної та змагальної діяльності в спортивно-технічних видах спорту. Ця проблема постає через відсутність розроблених на науковій основі та апробованих навчально-тренувальних програм підготовки спортсменів у спортивно-технічних видах спорту з урахуванням впровадження інноваційних методик навчання, а також недостатньої кількості підручників та навчально-методичних посібників.

Висновки. Спортивно-технічні види як складова неолімпійського спорту мають свою специфічність в організаційній структурі, що складаються з безлічі ланок, котрі беруть участь у вихованні та підготовці спортсменів. Діяльність у гуртках спортивно-технічного профілю в закладах позашкільної освіти та участь у змаганнях різного рангу та видів здійснюється завдяки Міністерству освіти і науки України, Міністерству молоді та спорту України і спільно зі спортивними федераціями.

Аналіз науково-методичної літератури та програмного забезпечення освітнього процесу дозволив ви-

значити, що методичне забезпечення гуртків спортивно-технічного профілю складається з методичних рекомендацій і навчальних програм, спрямованих на формування практичної, пізнавальної, творчої та соціальної компетентностей, отримання техніко-технологічних знань тощо. Серед основних проблем у методичному забезпеченні виділено: недостатню кількість наукової, навчально-методичної літератури, розроблених на науковій основі та апробованих навчально-тренувальних програм підготовки спортсменів з урахуванням впровадження інноваційних методик навчання.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з визначенням особливостей тренувальної та змагальної діяльності в спортивно-технічних видах спорту, удосконалення методичного забезпечення гуртків спортивно-технічного профілю закладів позашкільної освіти за рахунок проведення наукових досліджень та розробки методичних рекомендацій.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють, що відсутній будь-який конфлікт інтересів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Биковська ОВ. Позашкільна освіта: теоретико-методичні основи: Київ: ІВЦАЛКОН, 2008. 336.
2. Дозвілля, техніка, творчість. Київ: Грамота. 2003; (2): 176.
3. Долбишева НГ. Ієрархія управління неолімпійського спорту в Україні. Теорія і практика фіз. виховання. 2012;393–400.
4. Долбишева НГ. Спортивно-технические и прикладные виды спорта как составная часть неолимпийских видов спорта в Украине. Слобожанський науково-спортивний вісник. 2013; (4): 20–24.

5. Компетентнісний підхід у навчально-виховному процесі позашкільного навчального закладу. Харків: «Друкарня Мадрид». 2015;178.

6. Маринич ВЛ. Аналіз інноваційних підходів організації фізкультурно-оздоровчої роботи в закладах освіти. Спортивний вісник Придніпров'я. 2013; 28–35.

7. Міністерство освіти і науки України. Позашкільна освіта. Організація інклюзивного навчання в закладах позашкільної освіти [Інтернет]. [цитовано 2020 Вер 20]. Доступно: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/organizaciya-inklyuzivnogo-navchannya-v-zakladah-pozashkilnoyi-osviti>

8. Навчальні програми з позашкільної освіти. Науково-технічний напрям. Київ: УДЦПО. 2018; (3): 93–105 с.

9. Пустовіт ГП. Позашкільна освіта та виховання в Україні у векторах сучасного розвитку. Освіта та педагогічна наука. 2013; (3): 5–10.

10. Стратегія розвитку позашкільної освіти. Київ: ІВЦ АЛКОН, 2018. 96. ISBN 978-966-8449-64-2

11. Український державний центр позашкільної освіти [Інтернет]. 2018. [цитовано 2020 Вер 20]. Доступно: <http://udcpc.com.ua/method-work/>

3. Dolbysheva NH. Hierarchy of non-Olympic sports management in Ukraine. Teoria i praktyka fizykhovannia. 2012;393–400.

4. Dolbysheva NH. Sports-technical and applied sports events as an integral part of non-Olympic sports in Ukraine. Slobozhanskyi nauko-vo-sport. visnyk. 2013; (4): 20–24.

5. Competence approach in the educational process of out-of-school educational institution. Kharkiv: «Drukarnia Madryd». 2015;178.

6. Marynych VL. Analysis of innovative approaches to the organization of physical culture and health related work in educational institutions. Sportyvnyi visnyk Prydniprovia. 2013; 28–35.

7. Ministry of Education and Science of Ukraine. Extracurricular education. Organization of inclusive education in out-of-school education institutions [Internet]. [quoted 2020 Sept 20]. Available: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/pozashkilna-osvita/organizaciya-inklyuzivnogo-navchannya-v-zakladah-pozashkilnoyi-osviti>

8. Curricula for extracurricular education. Scientific and technical direction. Kyiv: UDTSP. 2018; (3): 93–105 p.

9. Pustovit HP. Extracurricular education and upbringing in Ukraine in the vectors of modern development. Osvita ta pedahohichna nauka. 2013; (3): 5–10.

10. Extracurricular education development strategy. Kyiv: IVTS ALKON, 2018. 96. ISBN 978-966-8449-64-2

11. Ukrainian State Center for Extracurricular Education [Internet]. 2018. [cited 2020 Sept 20]. Available: <http://udcpc.com.ua/method-work/>

LITERATURE

1. Bykovska OV. Extracurricular education: theoretico-methodical bases: Kyiv: IVTS ALKON, 2008. 336.

2. Leisure, technique, creativity. Kyiv: Hramota. 2003; (2): 176.

Надійшла 14.09.2020

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Когут Ірина Олександрівна <https://orcid.org/0000-0002-8862-9545>, kogut_irina@ukr.net

Маринич Вікторія Леонідівна <https://orcid.org/0000-0003-2784-680X>, wikleon@ukr.net

Шитікова Єлизавета Андріївна <https://orcid.org/0000-0003-3539-0777>, lisa_sudo1308@ukr.net

Національний університет фізичного виховання і спорту України,

03150, Київ, вул. Фізкультури, 1.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Kogut Iryna <https://orcid.org/0000-0002-8862-9545>, kogut_irina@ukr.net

Marynych Viktoriia <https://orcid.org/0000-0003-2784-680X>, wikleon@ukr.net

Shytikova Yelyzaveta <https://orcid.org/0000-0003-3539-0777>, lisa_sudo1308@ukr.net

National University of Ukraine on Physical Education and Sport,

03150, Kyiv, Fizkul'tury str., 1.